

JULIA HONKASALO

Snowden, Manning ja kansalaistottelemattomuuden uusi sukupolvi

Siinä missä Robin Hood otti rikkailta ja antoi köyhille, Edward Snowdenin ja Chelsea Manningin kaltaiset aktivistit varastavat tietoa ja jakavat sitä toimittajille ja kansalle. Snowdenia syytetään nyt muun muassa hallituksen omaisuuden varastamisesta, maan turvallisuustietojen luvattomasta jakamisesta, vakoilusta sekä turvallisuustietojen levittämisestä Yhdysvaltain vihollisille, kuten al-Qaidalle. Maksimirangaistukset näistä rikoksista vaihtelevat elinkautisesta kuolemantuomioon.

Vertailukohtana voidaan pitää Chelsea Manningia (synt. Bradley Manning), jota kidutettiin ja pidettiin miltei vuosi vangittuna eristyksellissä ilman oikeudenkäyntiä hänen vuodettuaan WikiLeaksille tietoa Yhdysvaltain Irakissa ja Afganistanissa tekemistä sotarikoksista¹. Manning tuomittiin elokuussa 35 vuodeksi vankilaan muun muassa vakoilusta. Transsukupuolinen Manning kärsii tuomionsa sotilasvankilassa vailla oikeutta hänelle välttämättömään hormonihoitoon. Niin ikään toimittaja Barrett Brown, jota pidetään Anonymouksen tiedottajana, odottaa parhaillaan oikeudenkäyntiä ja enimmillään jopa 100 vuoden tuomiota. Venäjältä väliaikaisen turvapaikan

saaneen Snowdenin turvallisuus Yhdysvalloissa on siis vähintään kyseenalainen.

Mitä merkitystä Snowdenin vuotamilla tiedoilla sitten on? Varmaa on ainakin, että Yhdysvaltain hallituksen harjoittama yksityisihmisten, yritysten ja poliitikkojen puhelinten, sähköpostien, luottokorttitietojen ja muun henkilökohtaisen tiedon keruu, talletus, levitys ja analysointi rikkovat räikeästi Yhdysvaltain perustuslain neljättä lisäystä. Sen mukaan hallituksella ei esimerkiksi ole oikeutta suorittaa kotietsintöjä, tehdä pidätyksiä, kuunnella puheluita tai kerätä henkilötietoja ilman etsintälupaa ja todennäköistä syytä epäillä rikosta. Muista perustuslain kohdista NSA on rikkonut ainakin sananvapautta ja yksityisyyden suojaa, koska turvallisuusvirasto on urkinut toimittajien puheluita, keskusteluja ja tietoja. Lisäksi Yhdysvallat on salakuunnellut EU:n toimistoja Washingtonissa ja Brysselissä sekä kerännyt henkilökohtaisia tietoja EU-maiden kansalaisista.

Vuodetuista asiakirjoista selviää, että etsintälupia on vuosien varrella myönnetty salaisessa tuomioistuimessa, jolla ei periaatteessa ole juridisesti legitiimiä toimivaltaa². Huolestuttavaksi salakuuntelun ja vakoilun tekee se, että tiedonkeruu liittyy kiinteästi terrorismin vastaisella sodalla

Valokuva: Antti Salminen

politikointiin. Toiminnalla ei vain pyritä oikeuttamaan Guantanamo kaltaisten, keskitysleiriä muistuttavien instituutioiden ylläpitoa. Samalla kontrolloidaan myös sisäpoliittisesti kansalaistottelemattomuutta. Esimerkiksi Occupy Wall Street oli heti FBI:n tarkkailun alaisena, ja liike luokiteltiin mahdolliseksi terrorismin muodoksi³.

Löyhästi määritellyt 'poikkeustila' ja 'terrorismin vastainen sota' ovat mahdollistaneet uudenlaisen sotilaallisen lainsäädäntö- ja tuomiovallan. Obama allekirjoitti alkuvuodesta National Defence Authorization Act -lain, jonka mukaan hallituksella on oikeus vangita ja pitää vangittuna vihollisiksi epäiltyjä Yhdysvaltain kansalaisia sekä maan sisällä että ulkomailla ilman oikeudenkäyntiä. Teoriassa laki mahdollistaa myös Yhdysvaltain kansalaisten tappamisen ilman oikeudenkäyntiä niin sanotun kohdistetun tapon (*targeted killing*) periaatteella, mikäli henkilön katsotaan taistelevan Yhdysvaltoja vastaan.

Merkittävin Snowdenin paljastus lieneekin, että yhdysvaltalaisen demokratian peruspilari eli perustuslaissa määritelty vallan kolmijako lainsäädäntövaltaan, tuomiovaltaan ja toimenpanovaltaan on sortunut. Osasyynä on perustuslaissa itsessään, tarkalleen sen toisessa artikkelissa, joka antaa presidentille erittäin suuren vallan. Yhdysvalloissa politiikan perinteeseen myös kuuluu, että jokainen presidentti muokkaa ja määrittelee presidenttiyttä instituutiona⁴. Historiallisia esimerkkejä ovat Abraham Lincolnin aikaansaama orjuuden kieltäminen, Franklin D. Rooseveltin New Deal ja George W. Bushin luoma Department of Homeland Security, joka mahdollisti terrorismin vastaisen sodankäynnin sotilas-strategisen tarkkailun ja lainsäädännön käyttöönoton myös kotimaassa⁵.

Yhdysvaltain presidentillä on myös suuri määrä oikeuksia, joita ei ole lueteltu perustuslaissa, mutta joiden silti katsotaan kuuluvan hänelle asevoimien ylipäällikkönä. Presidentillä on ensisijainen oikeus informaatioon, jota tiedustelupalvelut CIA ja NSA tuottavat. Hän myös päättää, julkistetaanko tieto esimerkiksi kongressille vai ei. Suurin osa lennokeilla (*drone*) suoritetuista kohdistetuista tapoista jää tiedottomatta kongressille.⁶

Bushin ja Obaman hallinto ovat hyödyntäneet perustuslaissa hyvin löyhästi määriteltyä pykälää presidentin vallasta. Lisäksi kumpikin hallinto on laajentanut presidentin valtaa kansalaisten ja sananvapautta puolustavien toimittajien vastustuksesta huolimatta: ulkoisen turvallisuuden takaamisen keinoja käytetään oman maan kansalaisten tarkkailuun, manipulointiin, kontrollointiin ja vangitsemiseen. Terrorismin vastaisen sodan aiheuttaman poikkeustilan takia presidentillä on määrätty oikeus sekä säätää lakeja että toimeenpanna niitä ilman tuomiovallan tai kansan puuttumista asiaan⁷. Montesquieun ja häntä seuranneiden Yhdysvaltain perustajien, James Madisonin ja Thomas Jeffersonin, mukaan tällainen valtio on määritelmällisesti diktatuuri tai tyrannia⁸.

On sanomattakin selvää, että Snowden ja Manning rikkoivat lakia vuotaessaan maan turvallisuuteen liittyviä tietoja lehdistölle. Mutta erityistapauksissa lain rikkominen on kansalaistottelemattomuuden muoto, jota harrastivat ja kannattivat myös Yhdysvaltain perustajat ja pe-

rustuslain laatijat. Henry David Thoreau, Madisonin ja Jeffersonin radikaalien ajatusten mukaan on oikeutettua kumota hallitus, joka ei nauti kansan luottamusta. Näkemys juontaa juurensa Étienne de la Boétien teoksesta *Discours de la servitude volontaire ou le Contr'un* (1576), jonka mukaan diktatuuriin tai tyrannian oikeuttaa itse asiassa kansa itse suostuessaan alistumaan. Boétien mielestä vahvin keino diktatuuriin kumoamiseksi onkin kansalaistottelemattomuus.

Omien sanojensa mukaan Snowdenin intressinä on ainoastaan Yhdysvaltain kansalaisten oikeuksien puolustaminen. Snowdenin ei ole todettu olleen yhteydessä al-Qaidaan tai sen liittolaisiin, eikä hän ole yrittänyt kaupata salaisia tietoja. Lisäksi Snowden itse julistautui *The Guardianin* lähteeksi. Tässä mielessä vakavimmilla syytöksillä, kuten vakoilulla ja terrorismilla, on kyseenalainen perusta.

Siitä lähtien kun vuodetut asiakirjat julkaistiin, kansainvälinen media on lähes yksinomaan keskittynyt Snowdenin ajojahtiin eikä asiakirjojen sisällöstä ja seurauksista uutisointiin. Amerikkalaisen demokratian peruselementtien, kuten sananvapauden, liikkumisen vapauden, oikeusturvan ja yksityisyyden suojan vaalimisen vastuu on viime kädessä kansalla, jolla on oikeus olla suostumatta valtion tarkkailun kohteeksi.

Perinteiset kansalaistottelemattomuuden muodot, kuten rauhanomaiset mielenosoitukset ja puistojen valtaamiset, törmäävät toistuvasti poliisin ja armeijan väkivaltaan. Kansalaistottelemattomuus onkin yhä enemmän muuttumassa virtuaaliseksi aktivismiksi. Ilmiössä kiinnostavaa on myös journalistien keskeinen rooli aktivismin välittäjänä. Tässä mielessä Snowden, Manning, Brown, Assange ja Glenn Greenwald edustavat kansalaistottelemattomuuden uutta sukupolvea. Anonymouksen ja WikiLeaksin kaltaisten toimijoiden virtuaalinen vallankumous on vasta alkanut. Jää nähtäväksi, mihin kaikkeen se vielä johtaa.

Viitteet & Kirjallisuus

- 1 Kevin Gostzola & Greg Mitchell, *Truth and Consequences. The U.S. vs. Private Manning*. Sinclair Books, New York 2013.
- 2 <http://www.guardian.co.uk/commentisfree/2013/jul/09/le-carre-snowden-fiction-truth>
- 3 http://www.huffingtonpost.com/2012/12/23/fbi-occupy-wall-street_n_2355883.html
- 4 Stephen Skowronek, *The Politics Presidents Make. Leadership from John Adams to Bill Clinton*. The Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge (Mass.) 2001.
- 5 Patrick Tyler, *A World of Trouble. The White House and the Middle East. From the Cold War to the War on Terror*. Strauss & Giroux, New York 2009.
- 6 Mark Bowden, *The Killing Machines. How to Think About Drones*. *The Atlantic*, September 2013; Bruce Ackerman, *Obama's Unconstitutional War*. *Foreign Policy*, March 2011.
- 7 Ks. myös Giorgio Agamben, *The State of Exception* (Stato di eccezione, 2003). Käänt. Kevin Attell. Chicago University Press, Chicago 2008.
- 8 Ks. Charles de Secondat Montesquieu, *De l'esprit des lois*. Barrillot & Fils, Genève 1748; Alexander Hamilton, John Jay & James Madison, *The Federalist Papers* (1787–1788). Random House, New York 2003.